

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2011–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Kuklíková

Investigativní žurnalistika v českém mediálním kontextu

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Hugo Schreiber

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BACHELOR COMBINED STUDIES

2011–2015

BACHELOR THESIS

Lucie Kuklíková

An investigate journalism in the Czech media context

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V dne

Lucie Kuklíková

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Hugo Schreiberovi za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce poskytl.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje možnostem investigativní žurnalistiky v českém mediálním kontextu. Ve své teoretické části blíže definuje profesní, politické, ekonomické a technologické determinanty žurnalistiky a krátce se věnuje také historickým souvislostem vzniku investigativní žurnalistiky.

V praktické části je definován současný stav českého mediálního prostředí, především je ukázáno na několik skutečností, které lze považovat za specifické a v celosvětovém měřítku za unikátní. Vlastním přínosem práce je pojmání těchto skutečností v celku a vzhledem k jejich dopadu na současný stav a budoucí vývoj české investigativní žurnalistiky.

Klíčová slova

Česká média, česká investigativní žurnalistika, česká internetová média, Slonková, MAFRA, kauza bytů OKD.

Annotation

Bachelor thesis deals with the possibilities of investigative journalism in the Czech media context. The theoretical part defines closer a professional, political, economic and technological determinants of journalism and also briefly focuses on the historical contexts of investigative journalism.

The practical part defines a current state of the Czech media environment, mainly shows on several facts, which can be considered specific and globally unique. Own contribution of this thesis is to include these facts as a whole and with respect to their impact on the current status and future development of the Czech investigative journalism.

Key words

Czech media, Czech investigate journalism, Czech internet media, Slonková, MAFRA, OKD flats case.

OBSAH

ÚVOD	8
<u>1 INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKA</u>	<u>10</u>
1.1 POČÁTKY ŽURNALISTIKY	10
1.2 DETERMINANTY ŽURNALISTIKY	11
1.2.1 PROFESNÍ PROSTŘEDÍ	11
1.2.2 POLITICKÉ PROSTŘEDÍ	13
1.2.3 EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ	14
1.2.4 TECHNOLOGICKÉ PROSTŘEDÍ	15
1.3 INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKA	16
<u>2 ČESKÉ MEDIÁLNÍ PROSTŘEDÍ</u>	<u>18</u>
2.1 OBDOBÍ TRANSFORMACE MÉDIÍ	18
2.2 MAFRA	20
2.3 KAUZA BYTŮ OKD	25
2.4 NEZÁVISLÁ (INVESTIGATIVNÍ) ŽURNALISTIKA	30
ZÁVĚR	36

ÚVOD

Tématem předkládané práce bude investigativní žurnalistika v České republice od roku 1989, přičemž bude nahlížena jednak jako specifická oblast novinářské praxe, ale také jako nedílná součást mediální struktury. České mediální prostředí prošlo za poslední čtvrtstoletí výraznými změnami. Jednalo se o změny, které byly patrné v rámci celého společenského uspořádání jakožto důsledek politicko-ekonomických změn, ale také o změny vyvolané technologickým pokrokem, a s tím souvisejícím nástupem nových médií.

Cílem práce bude popsat současný stav investigativní žurnalistiky a nastítnit, jaké se očekávají možnosti budoucího vývoje. Hlavní otázkou bude, zda je současný stav mediálního systému, jak ho lze v českém prostředí pozorovat, dlouhodobě udržitelný, popř. jaké jsou možnosti dané situace. Práce bude teoretického charakteru a bude vycházet z deduktivní metody. Oblastí zkoumání budou především tištěná média s dominantním postavením na českém mediálním trhu, dále pak nové formy mediální žurnalistiky, jak je lze dnes sledovat v elektronickém či multimediálním prostředí. Pro zúžení této široké oblasti se práce detailněji zaměří na média s investigativním zaměřením či tradicí.

Ve své první dílčí části se tak práce zaměří na současný stav českého mediálního systému. Premisou přitom bude, že v poslední době dochází k omezování objektivitu a nezávislosti zpravodajských médií, a to vlivem působení vnějších faktorů, jak budou popsány v souladu s aktuálním stavem vědění.

Druhá dílčí část úkolu pak může čelit námitce, že jde o futurologické, jen těžko odhadnutelné predikce. Hlavní argument proti této výtce bude možné nalézt v první části práce. Mediální vývoj v České republice je oproti západnímu modelu, jehož půdorys kopíruje, značně opožděn. Toto zpoždění, vycházející z historického vývoje, však poskytuje pozorovací výhodu. Skutečnosti, které u nás v době formování svobodného tisku nebyly (nebo nechtěly být) zvažovány, ale které se potvrzovaly ve vývoji mediálních prostředí západního světa, se nakonec ukázaly jako jistým způsobem pro danou oblast zákonité. Premisou této části práce proto bude, že v rozvinutých liberálně demokratických mediálních systémech začínají být nebo již plně jsou uplatňovány nové vývojové tendence, jejichž adaptaci v rámci českého mediálního systému lze považovat za nevyhnutelnou.

Hlavní ambicí práce je poukázat na vývojové tendence médií, jak je lze pozorovat v zahraničních mediálních systémech, ale které v rámci českého mediálního prostředí nabývají jedinečných rysů.

1 INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKA

1.1 POČÁTKY ŽURNALISTIKY

Žurnalistika (čili novinařina, z franc. journal – deník) je označení pro novinářskou profesi i výsledky této profese, informující o aktuálním dění ve společnosti a o názorech na toto dění. Podle Osvaldové, Halady a kolektivu lze počátky žurnalistiky nacházet v období počátku novověku (konec 15. století), kdy došlo k rozvoji měst a obcí, řemesel a dělby práce, ale také objevných plaveb a cest, přičemž v této době stoupala cena zprávy, která tak začala být pojímána jako prodejní zboží.¹

Dle sociologa Briana McNaira je žurnalistika privilegovanou kulturou, a to již od dob prvních konfliktů moderní Evropy.² McNair uvažuje žurnalistiku jako výsledek bojů revoluční buržoazie proti zastaralým feudálním diktaturám usilujícím omezováním práv a svobod udržet si politickou a ekonomickou nadvládu. Zde se vyprofilovala funkce žurnalistiky jako hlídacího psa (*watchdog*) demokracie, hájícího svobodu informovat o událostech, analyzovat je a předávat ostatním, kteří o nich vědět nemohou, jelikož to není v zájmu vládnoucích či spolu-vládnoucích politických a ekonomických elit.

Dle Davida Schillera spadá žurnalistika jako profese svým vznikem do období pozitivismu, který byl hlavní metodologií 19. stol.³ Cílem novinářů v kontextu tohoto myšlenkového směru bylo stát se tvůrcem prvního náčrtu historie – věřili, že mohou zůstat stranou, nezaujatě pozorovat dění a podávat o tom zprávy. Zájem o definitivní historickou skutečnost pak lze v žurnalistice pozorovat na konci století. Ve třicátých letech byl zájem o absolutní pravdu posílen vynálezem fotografie jakožto potvrzením možnosti zachytit absolutní pravdu, znovu pak ve 20. století v souvislosti s objevením filmu.

McChesney připomíná, že účelem žurnalistiky v její počáteční fázi bylo přesvědčovat, stejně jako informovat, a pro tisk tak byla typická velká politická angažovanost.⁴ V devatenáctém století se tato primární političnost změnila na primární komerčnost. Podle McChesneyho je tedy představa žurnalistiky jako politicky neutrální,

¹ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. 1. vyd. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1.

² McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. Edice Sociální vědy. ISBN 80-7178-840-6.

³ SCHILLER, D. *Objectivity and the news*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1981. Cit. dle McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6.

⁴ McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. 1. vyd. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-2-1.

nestranné, profesionální a objektivní typická právě pro dvacáté století, protože dříve by byla nemyslitelná. Novinářský systém, ač stále otevřeně politicky angažovaný, se postupně „více a více stával nástrojem velkých zisků tím, jak klesaly náklady, přibývala populace a čile narůstala reklama, která se ukázala jako klíčový zdroj příjmů“.⁵

Žurnalistika bude pro potřeby této práce chápána v celém společenském kontextu, z hlediska své typické formy a obsahu, ale i z hlediska své funkce ve společnosti. Žurnalistika, jak bude dále pojímána, si přitom klade nárok na pravdivost, přesnost, novost, poctivost. Svou ideologií a autorstvím vytváří rámec určující časový, zeměpisný a společenský kontext a dává smysl událostem, které se odehrály mimo svět naší bezprostřední smyslové zkušenosti.⁶

1.2 DETERMINANTY ŽURNALISTIKY

1.2.1 Profesní prostředí

Na žurnalistickou profesi a tedy také výsledek její práce má vliv celá řada proměnných, jako je tlak trhu či vývoj nových technologií apod., ale také samo profesní postavení novináře a kolektivní charakter této profese, přičemž tyto dva faktory jsou tak ovlivňovány a zároveň i vlivně působí. „(...) *Obsah zpráv je produktem osobní etiky, běžných postupů a byrokratické organizace žurnalistiky.*“⁷ Tento „kánon“ se přitom předává v rámci novinářských generací prostřednictvím různých škol jako důvod i vysvětlení (tedy že je to právě tak, protože se to prostě tak dělá).⁸

Uvažování o žurnalistice jako o organizované odezvě na události odehrávající se ve světě musí zvažovat také její strukturu, přičemž novinář je jen malý článek celého velkého soukolí – nutně se tak pohybuje ve vytyčených mantinelech, na což je třeba myslet ve snaze vyhnout se neoprávněným kritikám samotných žurnalistů.⁹ Stejně tak obsah žurnalistického produktu ovlivňují specifické formy daného projevu a média (vizuální složka, akustická složka, vysoká informační nosnost tisku apod.), jejichž znalosti se předávají v konvencích a kódech.

⁵ Tamtéž, s. 9.

⁶ McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

⁷ Tamtéž, s. 64.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

Profesním kodexem žurnalistiky je etický kodex, zaručující organizaci bezúhonnost a beztrestnost, ale také důvěryhodnost. Hlavním atributem žurnalistické etiky je přitom objektivita, přisuzující novinářským textům platnost a věrohodnost. Objektivitu lze dle McNaira charakterizovat jako: oddělení faktů a názorů – z textu musí být vždy patrné, kde končí zpráva a začíná interpretace, analýza apod.; odosobnělost a vyváženost – zpráva má být podána bez osobního, ideologické či reálného hodnocení a všem zúčastněným stranám musí být věnován stejný prostor; potvrzení řečeného dovoláním se na autoritu – novinář je oprávněn zprávy interpretovat, ne je tvořit.

Ani v souvislosti s objektivitou však nelze zapomínat (nebo možná právě proto), že žurnalistika je výrobní proces jako každý jiný. McNair doslova píše: „*Objektivita byla vedlejším produktem vyvíjejícího se komerčního trhu žurnalistiky.*“¹⁰ S konstituováním novinové vydavatelské činnosti jako kapitalistické profese došlo ke změně pojmání novin, které již nesloužily stranickým a podobným potřebám jakožto řečnický pulník, ale začaly bojovat o nezávislost a prezentovaly se jako zboží. Objektivita je tak zcela legitimizujícím prvkem z filozofických, technologických i komerčních důvodů. A zároveň: „*Objektivita maskuje hodnotami zatíženou a výběrovou podstatu zpravodajství a žurnalistiky a jejich hluboce prosystémovou předpojatost.*“¹¹

Osvaldová, Halada a kolektiv píší o objektivitě jako o nestrannosti.¹² McNair však definuje nestrannost v užším pojetí, totiž jako zvláštní vybroušený typ objektivity uplatňovaný v prostředí televize a rozhlasu. Novináři v těchto médiích musí více usilovat o viditelně neutrální, tedy nestranný projev, což je odlišuje od novinářů z tištěných médií. McNair však dodává, že tento rozdíl je postupem doby stále méně výrazný, protože mediální trh o velkém počtu různých subjektů zesílil hodnotu dobře podloženého a směřodatného názoru a zkušenosti novináři získávají prostor k vyjádření vlastního postoje. V době vzrůstající objektivitě se tak umenšuje nestrannost.¹³

V souladu s Richardem Hofstetterem lze poznamenat, že i přes snahu o objektivitu, motivovanou získáním pocitu důvěryhodnosti, se novináři často nevyhnou strukturované předpojatosti – ve smyslu politické či ideologické předpojatosti.¹⁴

¹⁰ Tamtéž, s. 70.

¹¹ Tamtéž, s. 74.

¹² OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. 1. vyd. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Cit. vyd.

¹³ McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

¹⁴ HOFSTETTER, R. C. Cit. dle RANNEY, A. *Channels of power: the impact of television on american politics*. 1st ed. New York: Basic Books, 1983. ISBN 0-465-00933-69.

Z důvodů časových tlaků během přípravy se novináři také často odkazují především na oficiální zdroje a dále na „důležité“ zdroje, především pak elitní skupiny z různých oblastí života, čímž však dochází k eliminaci možných relevantních zdrojů. Důležitou limitou v naprosté objektivnosti jsou tak kulturní předpoklady, které si novinář nese v sobě a které odráží ideologické či politické názory elit a establishmentu, které se nemusí shodovat s většinovým názorem veřejnosti na danou problematiku a které bývají mnohdy sdělovány s využitím znalostí tamního mediálního systému a s dovedností s ním manipulovat.¹⁵

Pozitivní pak je, že kulturní předpoklady a strukturální předpojatost jako objektivitu ohrožující faktory si sami novináři z hlediska své profesionálnosti často uvědomují, a snaží se s nimi proto vyrovnat.¹⁶ Zbavit se tendenčnosti a zaujetí však není v lidských silách, a proto nebude žurnalistika nikdy neutrálním procesem, ale vždy bude ohrožována možností zkreslení, protože osobní zaujetí autora dojde realizace i v takových detailech, jako je volba slova, umístění zprávy apod.¹⁷

McChesney vyzdvihuje tři tendence, kterými se novináři snaží zachovat možnou objektivitu a neutrálnost: tendence považovat cokoli, vypracované oficiálními zdroji (vládní úředníci, významné veřejné osoby), za základ pro legitimní zprávu; tendence bránit se uvádění do kontextu; tendence vnášet s sebou hodnoty napomáhající obchodním zájmům majitelů a investorů a politickým zájmům vrstvy vlastníků.¹⁸

1.2.2 Politické prostředí

Možnosti žurnalistiky jsou dány politickým systémem země. Lze přitom konstatovat, že žurnalistika jako jeden z atributů liberálně demokratické společnosti svou kritikou moci tuto demokracii legitimizuje. Zároveň žurnalistika jako nástroj totalitní společnosti svou podřízeností tuto moc potvrzuje.¹⁹ Politický systém dané země se odráží i na organizaci mediálního systému, protože určuje formu vlastnictví mediálních subjektů. McNair přitom připomíná, že forma vlastnictví není spolehlivým indikátorem toho, jak se budou novináři politicky chovat, ale ovlivňuje míru moci politiků nad médii,

¹⁵ LICHTENBERG, J. *In defense of objectivity*. In CURRAN, J. and GUREVITCH, M. (Eds.). *Mass media and society*. 4th ed. London: Hodder Arnold, 2005. ISBN 978-0-340-88499-7.

¹⁶ McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

¹⁷ OSVALDOVÁ, B. a kol. *Zpravodajství v médiích*. 2.vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.

¹⁸ McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Cit. vyd.

¹⁹ Více viz McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

jejíž intenzita je úměrná důležitosti vlivu, který elita přikládá mediím na utváření veřejného mínění doma i v zahraničí. Podle něj také přitom obecně každá země preferuje jeden mediální subjekt, jehož výstupy jsou podrobovány nejpečlivějšímu zkoumání ze strany politiků.

Stephan Ruß-Mohl a Hana Bakičová zhodnocují, že misionářské používání vlastněných médií pro politické účely přitom většinou vede ke ztrátě zájmu publika, proto je vliv vlastníka realizován spíše v rámci personálního rozhodování, nikoli přímými zásahy do obsahu, které by měly být spíše výjimkou.²⁰ Autoři přitom zmiňují zakotvení *Tendenzschutz* v německém tiskovém právu, který zaručuje ochranu tendence, orientace, jak ji určuje vlastník volbou základní redakční linie, přičemž dle nich *Tendenzschutz* platí i v zemích, kde není právně zakotven: „Kdo jmenuje a odvolává šéfredaktory, ten také prakticky kontroluje zaměření obsahu média.“²¹

Vedle toho je výrazným faktorem politická kultura, jak se projevuje v neformálních neinstitucionalizovaných vztazích, které se mezi politiky a novináři během doby zákonitě vyvinou, přičemž nástroji politického tlaku bývá fyzická síla, typická (i když ne výlučně) pro přísně autoritářské a totalitní režimy, zatímco v liberálně demokratických společnostech jsou to pak především zákonné prostředky, kam spadá i cenzura jako specifický příklad, realizující se jednak zatajováním, které je v obecném zájmu (typicky z vojenské oblasti apod.), ale i omezujícími mediálními zákony chránícími práva osobnosti apod.²²

1.2.3 Ekonomické prostředí

Kumulace majetku v rukou jednotlivců je dnes rozhodně skutečností, která by neměla být brána na lehkou váhu.²³ Otázka soukromého vlastnictví je přitom stále posuzována jako sporná, když se objevují hlasy, že vlastníci nezasahují do řízení organizace a nemají vliv na podoby výstupů. Vedle toho lze ovšem pozorovat důkazy, které toto tvrzení zpochybňují.²⁴

²⁰ RUß-MOHL, S. a BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada publishing, 2005. ISBN 80-247-0158-8.

²¹ Tamtéž, s. 216.

²² McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

²³ Podle zprávy Spojených národů, jak ji zveřejnila internetová divize listu Guardian, vlastní 40 % veškerého majetku 1 % lidí (z celkových 7,3 miliard světové populace). Viz RANDERSON, James. World 's richest 1 % own 40 % of all wealth, UN report discovers. *The Guardian. com* [online]. © 6. 12. 2006 [cit. 4. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/money/2006/dec/06/business.internationalnews>

²⁴ Dokladem může být např. vlastník italského mediálního impéria a bývalý předseda vlády Silvio Berlusconi či britský mediální magnát Rupert Murdoch, kterému se přisuzuje tendence prosazovat skrze

McNair rozlišuje dva způsoby, kterými ekonomika působí na žurnalistiku.²⁵ První skutečností je, že odvětví je strukturováno do dílčích segmentů, které jsou ve vlastnictví soukromých osob, nebo konglomerátů. Novináři, jsou ovlivňováni těmi, kdo organizaci řídí či vlastní, a žurnalistické výstupy jsou soukromým majetkem těchto subjektů, kteří s nimi mohou svobodně manipulovat, a stávají se předmětem obchodu. Druhou skutečností je pak trh, který je žurnalistickými výstupy coby produkty zasycen, přičemž tato skutečnost působí na žurnalistické texty v tom smyslu, že si uvědomují svou užitnou a směnnou hodnotu, se kterou pracují dle potřeb trhu definovaného silným konkurenčním prostředím tak, aby byly žádoucí a funkční.

Otázka vlastnictví je důležitá z toho hlediska, že se moc ekonomická stává mocí kulturní, i když je povaha a rozsah této moci obtížné měřit mediálními účinky.²⁶ Samozřejmostí je přitom dle McNaira prosystémovost těchto mediálních organizací, které se snaží podporovat ekonomiku a společensko-politický systém, který jim zajišťuje jejich postavení, fungování a z toho plynoucí zisky, přičemž tento širší ideologický rámec tvoří mantinely kulturní moci. „*Ve výstupu mediálních organizací se spojuje kultura, ideologie, politika a ekonomika způsobem, jaký nemá v žádném dalším sektoru kapitalistického podnikání obdoby.*“²⁷ Spoutání novinářů, kteří jsou chápáni jako zastánci objektivit a nositelé ideologicky nezatížených postojů, kulturní mocí tak představuje další možnosti ekonomického prospěchu.

1.2.4 Technologické prostředí

Technologie ovlivňuje a organizuje novinářské zázemí a postupy uplatňované v procesu vzniku zprávy, novými komunikačními možnostmi pak také zasahuje do oblasti distribuce zprávy k publiku, kdy se s každým dalším vynálezem, od tisku přes telegraf, satelity a internetem konče, umenšuje vzdálenost a čas mezi odehráním se události a předáním zprávy o ní, a to až do dnešního stavu zprávy v reálném čase.²⁸ Negativním důsledkem přitom je, že zmizení časové a prostorové „prodlevy“ se často odehrává na úkor hloubky a kvality zpracované zprávy, která se stává více útržkovitá,

koncentrovanou mediální moc své politické zájmy, přičemž např. Murdoch sám se nebrání nařčení, že své zaměstnance – novináře v jejich činnosti koriguje s ohledem na požadovaný výsledný účinek. Více viz např. McNair, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

²⁵ McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž, s. 105.

²⁸ Tamtéž.

přičemž sama je z útržků často zkonstruována. Podle McNaira se však takovýto negativní jev projevuje pouze v určitých žurnalistických formách, načež zdůrazňuje vliv nových technologických možností na rozšíření novinářského spektra o nové formy.

McNair tak popisuje interakci mezi médii a těmi, kteří rozhodují, jako chaotickou. Možnost zprávy v reálném čase učinila ty, kteří disponují mocí zranitelnější, čímž sice tyto nové možnosti přispívají k ochraně demokracie, zároveň jsou ale důvodem tajnůstkaření a dezinformací ze strany lidí ve středu mediálního zájmu, protože pro politiky či jinak mocné představitele je čas, nutný k zvažování dalších kroků i typu poskytnutých informací, zásadní. Tím je ochranná funkce technologicky vyspělých médií oslabována.

1.3 INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKA

Žurnalistika investigativní (z angl. *to investigate* – vyšetřovat, pátrat) je dle Osvaldové, Halady a kol. „*pátrací, vyšetřovací žurnalistika, jejímž cílem je zveřejňovat zamlčované a odpírané, pro chod společnosti však důležité informace, (... kdy je důležitá ...) rešeršní činnost, shromažďování faktů, bezchybné důkazy, ověřované nejméně ze dvou nezávislých zdrojů, konfrontaci opačných stanovisek a možnost poskytnout prostor i obviňované straně*“.²⁹ Osobní zápal vyšetřujícího novináře přitom leckdy narušuje zásadu nestrannosti a zpráva obsahuje subjektivní prvky, a to jednak na úrovni debaty (přílišná identifikace s problémem, jednostranná interpretace apod.), ale i na úrovni výroby (špatný úhel kamery v televizi apod.).³⁰

V anglosaském pojetí navazuje na žurnalistiku označovanou jako *muckraking* (kydání hnoje), jak se objevovala na přelomu 19. a 20. století v USA. V novinách, časopisech i knižních vydáních útočilo na korupci, neschopnost státního aparátu, porušování lidských práv i práv obecně a další společensky nežádoucí jevy, přičemž stavělo na očitém svědectví, pozorování zevnitř a podrobném shromažďování důkazů.³¹ Spojuje tak požadavky novinářské objektivity s postupy ne nepodobnými detektivním a jiným, klade velký důraz na rešerši, ověřování dat apod.

Vznik investigativní žurnalistiky jako specifického novinářského žánru bývá tradičně spojován s kauzou Watergate.³² Novinářům deníku Washington Post Bobu

²⁹ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. 1. vyd. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Cit. vyd., s. 219.

³⁰ Autoři užívají pojem nestrannosti ve smyslu objektivnosti. Viz výše.

³¹ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. 1. vyd. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Cit. vyd.

³² Tamtéž.

Woodwardovi a Carlu Bernsteinovi se zde přisuzuje role v odhalení skandálu Watergate, spojené s odposlechy Demokratické strany Republikánskou stranou, když instalovali odposlouchávací zařízení v kancelářích washingtonského rezidenčního komplexu Watergate. Tato aféra vedla k rezignaci republikánského prezidenta Richarda Nixona.³³

Vedle toho lze pozorovat i jiné názory, že totiž Woodward a Bernstein nebyli ti, kdo kauzu rozhýbali, ale že jim byly údaje poskytnuty, a tedy hybatelem celé věci byla policie, která rozhýbala novináře – nešlo tedy o to, že by novináři řídili své zdroje, ale že zdroje řídily své novináře.³⁴

V českém prostředí vynikal specifickými pracovními postupy Egon Ervin Kisch. Následně byly podmínky nutné pro rozvoj investigativní a svobodné novinářiny potlačeny válkou, z dlouhodobého historického hlediska pak komunistickým uchopením moci. Po roce 1989 pak investigativními snahami vynikala především Mladá fronta DNES s novináři Jaroslavem Kmentou, Jiří Kubíkem a Sabinou Slonkovou, silné zázemí investigativní žurnalistiky tvořil Respekt v čele s novináři Jaroslavem Spurným a Janem Macháčkem, v televizním prostředí pak pořad Na vlastní oči s Josefem Klímkou, ke kterému se později připojil Janek Kroupa,³⁵ působící dnes na Českém rozhlase. Je vhodné také zmínit pořad Reportéři ČT vedený novinářem Markem Wollnerem. Prostor věnovaný investigativní žurnalistice tištěnými deníky v současné době bude předmětem zkoumání následující části práce.

³³ McNAIR, B. Sociologie žurnalistiky. Cit. vyd.

³⁴ FIALA, M. Kapitola 4 – Falešný (a prázdný) pomník investigativní žurnalistiky. *Ceskatelevize.cz* [online]. © 10. 8. 2009 [cit. 2015-01-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/watergate-propojeni-zneuziti-kryti-navod-k-pouziti/63235-kapitola-4-falesny-em-a-prazdny-em-pomnik-investigativni-zurnalistiky/>

³⁵ KMENTA, J. Investigativní žurnalistika v ČR. *Kmenta.cz* [online]. © 1993–2014 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/investigativni-zurnalistika-v-cr>

2 ČESKÉ MEDIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

2.1 OBDOBÍ TRANSFORMACE MÉDIÍ

Žurnalistika v českém prostředí mohla své investigativní ambice rozvíjet až v 90. letech 20. století. Jirák píše o médiích do roku 1989 jako o médiích *příkaznických*, podrobených a sloužících stejně jako ostatní společenské instituce snahám mocných, budujících organizačně centralizovanou a ideologicky homogenní společnost, jakožto nástroj a prostředek pro dosažení cíle.³⁶

Po změně politického uspořádání v roce 1989 a nastolení demokratického řádu byl vytvořen prostor pro média, jež lze v souladu s Jirákem označit jako *liberálně demokratická*, která jsou typická pro společnosti tržního demokratického uspořádání s distribucí politické moci na základě určitého volebního systému a v rámci kterých lze rozlišit dva typy, a to média zdůrazňující politický rozměr svého fungování a média zdůrazňující komerční rozměr svého fungování.³⁷ Obě tyto skupiny jsou však závislé na soukromých zdrojích umožňujících jejich fungování a své finance tak získávají „*stále více z „reklamy“, tedy z prodeje svých zákazníků inzerentům, a stále méně z prodeje svých produktů čtenářům, posluchačům a divákům*“.³⁸

Jirák zároveň zdůrazňuje, že představa o žádoucí roli médií se formuje již ve starém režimu a v novém očekává své naplnění, přičemž „*realita strukturní a ekonomické proměny médií musí akceptovat kontext, do něhož vstupuje, realita představ a očekávání může setrvávat ve svém vlastním mytologickém čase*“.³⁹ Nezávislost tisku a ostatních médií (televize, rozhlas) byla přitom v procesu transformace chápána jako charakteristický rys liberálně demokratických společností a důrazně prosazována (vzhledem k prožitým zkušenostem omezování svobody slova a projevu) jako její nutná podmínka. Tehdejší představa nezávislosti tisku přitom často vycházela z mytologizované představy první republiky.⁴⁰

Výrazné bylo očekávání publika i mediálních profesionálů o směřování ke kvalitní, kritické, intelektuální a vyspělé žurnalistice, ale podstatnou se zde stala

³⁶ JIRÁK, J. Masová média a česká společnost po roce 1989. In JIRÁK, J. et al. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál; Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 10.

³⁹ Tamtéž, s. 11.

⁴⁰ Tamtéž.

skutečnost, že po rozpadu bipolárního světa se česká média stala součástí vývoje, který již plně probíhal v zemích Evropy a severní Ameriky.⁴¹ Jednotlivé mediální subjekty neušly privatizaci a následnému přechodu do zahraničního vlastnictví. Trend zahraničního vlastnictví se přitom zvrátil až v posledních několika letech. Nenaplnila se tak vize, kterou předurčovali vývoji médií od roku 2000 teoretici Petr Bednařík, Jan Jirák a Barbora Köpplová, že totiž „*klíčovým zdrojem investic do českých médií bude fakt, že budou v rukou zahraničních vlastníků, a významní hráči na českém mediálním trhu se budou rekrutovat z německého prostředí*“.⁴²

Na českém mediálním trhu novinových deníků lze dnes pozorovat především dva silné české soukromé subjekty: Zdeňka Bakalu a Andreje Babiše.

Zdeněk Bakala, MBA získal v roce 2006 většinový podíl v týdeníku Respekt, který koupil od Karla Schwarzenberga, a v roce 2008 pak ve vydavatelském domě Economia, kam byl následně v roce 2009 Respekt začleněn.⁴³ V roce 2013 pak společnost Economia koupila Centrum Holdings, provozující vedle serverů Atlas.cz a Centrum.cz také zpravodajský server Aktuálně.cz. Motivací přitom bylo získání větší pozice na internetovém trhu, kde se společnosti Economia příliš nedařilo (v ukazatelích návštěvnosti byla na osmnáctém místě, kdežto Centrum Holdings na čtvrtém).⁴⁴ Společnost Economia sfúzovala se společnostmi Centrum Holding a Respekt Publishing v roce 2014. Produkty vydavatelství si zakládají na své objektivnosti a serióznosti, které dokládají skutečností, že je čte 66 % majitelů firem a zástupců top managementu firem a veřejné správy, jak uvádí na svých stránkách. Považuje se za v současnosti jediný český mediální dům, „*kteřý se plně a řadou paralelních kanálů obrací k nejvýznamnější části populace – lidem, kteří rozhodují a kteří ovlivňují veřejné mínění v zemi*“.⁴⁵

Economia přitom byla prvním subjektem, který po revoluci přešel do zahraničního vlastnictví. Většinovým vlastníkem bylo vydavatelství Handelsblatt

⁴¹ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J. a KÖPPOVÁ, B. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. Edice Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁴² Tamtéž.

⁴³ ECONOMIA. O společnosti. *Economia.ihned.cz* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://economia.ihned.cz/o-spolecnosti/>

⁴⁴ O koupi společnosti mělo zájem více subjektů, také např. Andrej Babiš, Jaromír Soukup s mediálním domem Empresa Media či vydavatelství Axel Springer. Bakala přitom obešel společnost zprostředkovávající prodej a spojil se přímo s americkým akcionářem. Více viz NOVOTNÝ, P. P. a ŠPAČKOVÁ, I. Bakala posiluje v médiích, kupuje Centrum Holdings. *Idnes.cz* [online]. © 29. 4. 2013 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/vlastnik-vydavatelstvi-economia-zdenek-bakala-kupuje-centrum-holdings-1na-/ekoakcie.aspx?c=A130429_135732_ekoakcie_spi

⁴⁵ Tamtéž.

z vydavatelské skupiny Georg von Holtzbrinck, to se stalo prvním zahraničním vlastníkem české vydavatelské skupiny a zároveň prvním, který český trh opustil.⁴⁶ Michal Klíma, tehdejší ředitel, přitom spatřoval výhodu nového vlastníka ve skutečnosti, že měl české kořeny, ale zahraniční americké vzdělání.

2.2 MAFRA

Ekonomický subjekt AGROFERT, který je celý vlastněný Ing. Andrejem Babišem jakožto jediným akcionářem, v říjnu v roce 2013 koupil společnost MAFRA od vydavatelské společnosti Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft. Andrej Babiš je předsedou hnutí ANO (Akce nespokojených občanů) založeného v roce 2011, které se umístilo na druhém místě ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2013, načež Babiš jako předseda hnutí kandidoval na post vicepremiéra a ministra financí v nově vznikající vládě Bohuslava Sobotky.⁴⁷ V mediální sféře tištěných periodik se přitom angažoval již dříve, když v rámci AGROFERT MEDIA vydával časopis 5plus2, který byl distribuován zdarma a obsahoval úvodník psaný samotným Babišem. AGROFERT MEDIA následně s MAFROU sfúzovala, došlo k masivní výměně obsazení redakcí i managementu.⁴⁸

Při příležitosti prodeje byl sepsán Vydavatelský kodex médií provozovaných Společnostmi, který zajišťuje, že: „*Společnost nestrání žádným politickým stranám, hnutím a jiným politickým uskupením a tím pomáhá čtenářům, aby si mohli učinit svůj názor. Straní pouze hodnotám, na kterých stojí euroatlantická civilizace: lidským právům, parlamentní demokracii, tržnímu hospodářství a nezávislé justici.*“⁴⁹ Dále tento kodex ustanovuje, že o aktivitách samotného vlastníka a jím ovládanými firmami, spolky a sdruženími budou média informovat stejně vyváženě jako u jiných subjektů, přičemž vlastník brání média před vlivy politických a hospodářských subjektů a zajišťuje redakční nezávislost, ovšem do personálního obsazení redakce nezasahuje – veškerou odpovědnost za obsah tak nese šéfredaktor a redakce.⁵⁰ V souladu

⁴⁶ KLÍMA, M. *Economia do českých rukou*. *Ihned.cz* [online] © 1. 9. 2008 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-26951300-economia-do-ceskych-rukou>

⁴⁷ ANO, POLITICKÉ HNUTÍ. *Anobudelip.cz* [online]. © 2013 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/>

⁴⁸ Srov. NEUMANN, O. *Babišova mediální palba II*. *Hlidacipes.org* [online]. © 20.12.2014 [2015-01-10]. Dostupné z: <http://hlidacipes.org/babisova-medialni-palba-ii/>

⁴⁹ AGROFERT. *Vydavatelský kodex médií provozovaných Společnostmi* [online]. © 10. 10. 2013 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A131010_BOP_KODEX.PDF

⁵⁰ Tamtéž.

s Vydavatelským kodexem médií provozovaných Společností je v tiráži a zápatí internetových divizí deníků uvedeno: „Vydavatelství MAFRA, a.s. je součástí koncernu AGROFERT ovládaného Ing. Andrejem Babišem.“⁵¹

Není přitom bez zajímavosti, že tato poslední větička není uvedena v plném znění u jiných subjektů, které MAFRA provozuje – tak např. projekt Módnípeklo.cz, které bylo původně nezávislým blogem.⁵² V zápatí stránky je klauzule ukončena za názvem společnosti tečkou, není v ní tedy explicitně uvedeno jméno vlastníka, totiž jediného akcionáře. Stejně tomu je i v případě slovenského deníku Hospodárske noviny a jeho internetové divize, které vydává MAFRA Slovakia, jež je rovněž součástí koncernu AGROFERT.⁵³

Týdeník Respekt uspořádal anketu, jejíž otázkou bylo, zda dotazovaní politici představitelé spatřují jako riziko skutečnost, že šéf strany tvořící vládní koalici vlastní dva z největších celostátních deníků.⁵⁴ Takto dotazovaní odpovídali: Alena Gajdůšková, místopředsedkyně ČSSD, nepovažuje skutečnost, že šéf politické strany vlastní noviny, za problémovou, protože je všem jasné, že to jsou stranické noviny. Dochází tak dle ní jen k rozšíření názorového spektra tisku, přičemž stoupá důležitost nezávislých médií veřejných služeb. Pavel Bělobrádek, předseda KDU-ČSL, v tom riziko spatřoval, ale vzhledem ke skutečnosti, že zákon takové možnosti nezakazuje, považoval za hlavní kontrolní činitele ostatní média. Podobně situaci nazírá i Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09, který vidí nápravu v násilném politickém rozhodnutí a spoléhá na hrdost a svobodnou mysl novinářů i čtenářů.

Podobnou situaci – ovládnutí novin subjekty s politickými a ekonomickými zájmy, lze přitom pozorovat i na Slovensku.⁵⁵ Redakci deníku SME opustila velká většina novinářů poté, co společnost PENTA oznámila úmysl koupit 50 % vydavatelství Petit Press, vydávající SME, od společnosti Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft (která dříve vlastnila také vydavatelství MAFRA), i když by svým podílem nezískala

⁵¹ Tamtéž.

⁵² PEKELNÁ, A. *Módní peklo* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://www.modnipeklo.cz/>

⁵³ Srov. *hnonline.sk* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/>.

⁵⁴ RESPEKT. Anketa: Je podle vás rizikem, že jeden z šéfů stran jednajících o vládní koalici vlastní dva z největších celostátních deníků? *Respekt.ihned.cz* [online]. © 23. 11. 2013 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-61299430-anketa-je-podle-vas-rizikem-ze-jeden-z-sefu-stran-jednajících-o-vladni-koalici-vlastni-dva-z-nejvetsich-celostatnich-deniku#discussion-disqus>

⁵⁵ ČIKOVSKÝ, K. Nemci chcu predať akcie Pente, vedenie SME dalo výpoveď. *Ekonomika.sme.sk* [online]. © 14. 10. 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://ekonomika.sme.sk/c/7438433/nemci-chcu-predat-akcie-pente-vedenie-sme-dalo-vypoved.html>

právo jmenovat a odvolávat šéfredaktory.⁵⁶ Druhou polovinu vydavatelství včetně práva jmenovat a odvolávat šéfredaktory vlastní Prvá slovenská investičná spoločnosť Petera Vajdy, která uplatňovala své předkupní práva. Poté, co jí nebylo vyhověno, se veřejným slibem zavázala chránit nezávislost a respekt deníku SME. PENTA následně rozhodla, že se stáhne do minority. Redakci následně opustil šéfredaktor SME Matúš Kostolný a čtyři jeho zástupci, následování padesáti členy redakce.⁵⁷

Babiš se přitom rozhodoval mezi koupí mediální skupiny MAFRA a deníkem Blesk, přičemž zpětně hodnotí svou volbu, motivovanou dosavadní zkušeností, že deníky spadající do této skupiny o něm píší lži, jako nedomyšlenou a chybnou. „*Koupil jsem si média, do kterých nemůžu volat, které o mně často píšou negativně. Já si tu investici nezničím, protože novináři drží spolu, a kdybych je ovlivňoval, tak si to všichni řeknou a potom bych měl problém a poškodil bych si tu investici.*“⁵⁸

Potvrzení záruk redakční nezávislosti na případném kupci je přitom standardní postup. Po převzetí novin ovšem záruky často pozbývají platnost. „*Člověk, který investuje do novin miliony, je většinou řídí tak, jak uzná za vhodné.*“⁵⁹ Podle Jindřicha Šídla by Babiš uplatňoval svůj vliv v médiích spíše tím způsobem, že by tematizoval inzerci jejím zaměřením na produkty a služby společnosti AGROFERT.⁶⁰ Podle Stephana Ruß-Mohla a Hany Bakičové však i takovému jednání vede ke ztrátě serióznosti.⁶¹

Brzy po oznámení budoucí změny vlastnické struktury mediální skupiny MAFRA a zveřejnění nového vlastníka, reagovali novináři deníků Mladá fronta DNES a Lidových novin odchodem. Jednalo se především o šéfredaktory Dalibora Balšínska (Lidové noviny) a Roberta Čásenského (Mladá fronta DNES), ale i dalších uznávaných

⁵⁶ Ozývaly se proto hlasy, že obavy z ohrožení nezávislosti a objektivitu listu jsou nepodstatné. Srov. např. MACÚCHOVÁ, A. Denník SME už finančná skupina ovláda, ale Penta to nie je. *Blog.sme.sk* [online]. © 11. 10. 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://macuchova.blog.sme.sk/c/366529/dennik-sme-uz-financna-skupina-ovlada-ale-penta-to-nie-je.html>

⁵⁷ Nový slovenský deník. *Udalosti, komentáre* [televizní pořad]. TV, ČT24. 30. 1. 2014, 22:00 [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/215411000370130?index%5B%5D=377735&x=77&y=13>

⁵⁸ ČTK. Babiš: Nákup mediální skupiny Mafra Agroferem byla chyba. *Finanční noviny.cz. Ekonomický server ČTK* [online]. © 17. 10. 2014 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/babis-nakup-medialni-skupiny-mafra-agroferem-byla-chyba/1136357>

⁵⁹ McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd., s. 110.

⁶⁰ *Debata s Respektem*. Média v rukou politiků. Rozhovor Tomáše Sachera s Jindřichem Šídlem, Sabinou Slonkovou a diváky. [záznam online]. Knihovna Václava Havla, © 2. 6. 2014 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel-library.org/cs/index/videa/342/debata-s-respektem-media-v-rukou-politiku-2-6-2014>

⁶¹ RUß-MOHL, S. a BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Cit. vyd.

novinářů, mimo jiné např. Jaroslava Kmenty, Jany Klímové (oba Mladá fronta DNES) či Tomáše Němečka (Lidové noviny).

K 1. lednu tak jmenoval Babiš na post šéfredaktory Sabinu Slonkovou, čímž se opět ukázala jistá česká zatvrzelost v ignorování důkazů o konečném výsledku podobných kroků, jak se staly v zahraničních médiích, i neprofesionální přehlížení nezpochybnitelných determinantů žurnalistické profese, jak byly definovány dle McNaira v předchozí kapitole práce. Slonková je přitom jednou z nejvýraznějších postav české investigativní žurnalistiky. V novinářském prostředí se přitom pohybuje od svých 18 let, kdy nastoupila v roce 1991 do deníku Mladá fronta Dnes, odkud v roce 2003 odešla do Hospodářských novin. V roce 2005 jako jeden z členů týmu zakládala internetový server Aktuálně.cz, ve kterém poté působila jako šéfredaktorka.⁶² Zároveň působila jako šéfredaktora v deníku Insider, který vycházel od 1. prosince 2011 a byl prvním internetovým deníkem tradičního typu, tedy vycházel denně v elektronické podobě a jeho obsah nebyl zdarma. Jeho poslední číslo vyšlo k 31. říjnu 2014.⁶³ Aktuálně.cz přitom byl jedním z prvních serverů zaměřeným na zpravodajství bez podpory v zázemí silného mediálního domu, takže „(...) *mu mnozí prorokovali rychlou smrt*“.⁶⁴ První článek Slonkové na serveru Aktuálně.cz z 1. listopadu 2005 se přitom týkal podezřelých rozhodnutí Pozemkového fondu, nahrávajících spekulantům s pozemky.⁶⁵ Tento článek rozjel následně celou kauzu, která vyvrcholila odchodem Petra Zgarby z funkce ministerstva zemědělství. Tomáš Němeček v rozhovoru s Markem Švehlou z týdeníku Respekt přitom vzpomíná zkušenost Jaroslava Kmenty, když mu Babiš nabízel o Zgarbovi informace, které Kmenta prověřoval pravděpodobně příliš dlouho, takže vyšly zpracované v článku Slonkové v Aktuálně.cz.⁶⁶

Budiž dovoleno na tomto místě malé odbočení. McChesney se zamýšlí nad hypotetickou možností, jak by reagovala média, kdyby vydala sama vláda nařízení

⁶² AKTUÁLNĚ.CZ Rozloučení Sabiny Slonkové se čtenáři Aktuálně.cz. *Aktuálně.cz* [online]. © 14. 11. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/rozloucení-sabiny-slonkove-se-ctenari-aktualnecz/r~b46515d44d2911e38f380025900fea04/>

⁶³ INSIDER. Otázky a odpovědi. *Insider.cz* [online]. © 2014 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.denikinsider.cz/faq/>

⁶⁴ AKTUÁLNĚ.CZ Rozloučení Sabiny Slonkové se čtenáři Aktuálně.cz. *Aktuálně.cz* [online]. © 14. 11. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/rozloucení-sabiny-slonkove-se-ctenari-aktualnecz/r~b46515d44d2911e38f380025900fea04/>

⁶⁵ SLONKOVÁ, S. Stát přihrál miliardy spekulantům. *Aktuálně.cz* [online]. © 1. 11. 2005 [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/stat-prihral-miliardy-spekulantum/r~i:article:161/>

⁶⁶ ŠVEHLA, M. Andrej Babiš je pro své novináře slonem v místnosti. Rozhovor s Tomášem Němečkem. *Respekt.cz* [online] © 13. 4. 2014 [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/z-noveho-cisla/c1-62018840-andrej-babis-je-pro-sve-novinare-slonem-v-mistnosti>

o změně personálního osazení redakce nebo kdyby prezident vydal nařízení, o čem psát a o čem raději ne, pro blaho většinové společnosti.⁶⁷ Dovoluje si přitom hádat, že by to vyvolalo unikátní poprask, podporovaný demonstrativním bojkotem žurnalistické činnosti, uzavíráním univerzit apod. Paradoxním na celé situaci přitom shledává, že se podobné chování dovoluje monopolistickým obchodním vrstvám, aniž by teoretici médií a jiné autority uvážili následky takového tendence. V prostředí mediálního trhu Spojených států je při tom situace o to jednodušší, že stát sám nevlastní práva k žádným mediálními subjektům, ale všechny jsou soukromé.

Volek hodnotí způsob převzetí vydavatelství deníků MAFRA jako direktivní způsob uplatňování moci, následné postupy managementu pak jako postupy vycházející z tzv. MBA⁶⁸ mentality: „(...) z *instrumentálně-racionálního pohledu na zaměstnance jako výrobní jednotku, která musí striktně vykonávat pokyny nadřízených. V této logice není například místo pro tak zvanou klauzuli svědomí, standardně používanou v západoevropských médiích*“.⁶⁹ Podle Volka je sice takový způsob řízení efektivnější než otevřené vyhrožování (nekazí byznys), ale z hlediska plurality názorů a demokracie jde o nebezpečný jev, a to obzvláště v případě žurnalistiky – čtvrtého stavu a jeho principů – těmi je ochrana demokracie a plurality názorů, které jsou však v rámci takových postupů řízení potlačovány, protože „*berou klid pro práci, respektive snižují její produktivitu*“. Novinář se tak lehce ocitne v začarovaném kruhu. Podle McChasneyho je zde totiž kontrolním mechanismem novinářova vlastní a profesní čest, protože při selhání bude dotyčný odsunut na nejjednodušší novinářská témata a nikdy mu již nebude svěřena zodpovědnost, kterou je třeba pro zachování objektivity a nezávislosti ctít.⁷⁰ Výsledkem takové situace střetu vlastních principů a vnějších požadavků je tak v konečném důsledku vždy odchod.

Jak už tedy bylo uvedeno, Slonková od začátku roku 2014 působila v Mladé frontě DNES jako šéfredaktorka. Toto její působení však nemělo dlouhého trvání – Slonková post opustila o půl roku později, k poslednímu červnu 2014. Není bez zajímavosti, že na počátku června, v poslední měsíc svého působení v Mladé frontě DNES, řekla v rámci debaty Média v rukou politiků z cyklu Debata s Respektem, kterou

⁶⁷ McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Cit. vyd.

⁶⁸ MBA – Master of Business Administration. Titul získaný v rámci zahraničních vysokoškolských studijních programů. V České republice není zahrnut do systému vysokoškolského studia.

⁶⁹ DOSTÁL, V. Redaktor MF Dnes Vladimír Ševela kritizoval ANO. Končí. *Denikreferendum.cz* [online]. Referendum, © 30. 1. 2014 [cit 2015-01-24]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/17331-redaktor-mf-dnes-vladimir-sevela-kritizoval-ano-konci>

⁷⁰ McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Cit. vyd.

moderoval Tomáš Sacher z Respektu a které se vedle Slonkové jako host zúčastnil Jindřich Šídlo, šéfredaktor Hospodářských novin, že považuje přímý zásah vlastníka do obsahu za nepřijatelný do té míry, že by byl důvodem k odchodu.⁷¹

Slonková v citované debatě také řekla, že podle průzkumu, který si nechala Mladá fronta DNES vypracovat a který zahrnoval 2 514 čtenářů deníku, 80 % procent respondentů neshledávalo, že by se převzetí MAFRY Andrejem Babišem projevilo na obsahu.⁷²

V rámci debaty se také moderátor obou šéfredaktorů zeptal, proč vlastně Babiš vydavatelský dům koupil, zda znají či chápou důvody takového kroku. Šídlo i Slonková přitom zpochybňují, že by šlo o dílčí krok v plánovaném uchopení moci, protože koupě, která proběhla v červnu, pádu vlády, který byl značně neočekávaný a ztvrzený demisí 18. června, předcházela.⁷³ Z debaty však vyplývá (v tom smyslu, že nezaznívá), že nebylo vzpomenuo skutečnosti, že ANO, politické hnutí bylo založeno v roce 2011.

2.3 KAUZA BYTŮ OKD

Deníky Hospodářské noviny, Insider a zpravodajský internetový server Aktuálně.cz, který Slonková spoluzakládala, přitom v současnosti spojuje stejná vlastnická struktura. Většinovým vlastníkem je Zdeněk Bakala. Slonková však působila ve jmenovaných subjektech ještě před převzetím vydavatelství Zdeňkem Bakalou. Bylo zde však nezbytné nastínit mediální působení Zdeňka Bakaly, koncentraci mediální moci v jeho rukách. Bakalovo jméno je spojeno s jednou z největších finančních kauz současnosti – kauzou bytů OKD.⁷⁴

V rámci privatizace společnosti Ostravsko-karvinské doly v roce 2004 prodal Fond národního majetku České republiky, kdy předsedou výkonného výboru byl v té době Ing. Jan Juchelka a předsedou prezidia Mgr. Bohuslav Sobotka, ministr financí a první místopředseda vlády, 45,88 % akcií společnosti OKD, a.s., společnosti Karbon Invest, a.s., ve které byl předsedou představenstva Ing. Viktor Kolářek

⁷¹ *Debata s Respektem*. Média v rukou politiků. Rozhovor Tomáše Sachera s Jindřichem Šídlm, Sabinou Slonkovou a diváky. [záznam online]. Knihovna Václava Havla, © 2. 6. 2014 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel-library.org/cs/index/videa/342/debata-s-respektem-media-v-rukou-politiku-2-6-2014>

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ MACHÁČEK, R. a SDRUŽENÍ NÁJEMNÍKŮ BYTYOKD.CZ. Kauza BYTY OKD – největší finanční kauza současnosti. *BYTYOKD.CZ* [online]. © 15. 6. 2010 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.bytyokd.cz/?q=kaucha-byty-okd-nejvetsi-financni-kaucha-soucasnosti>

a místopředsedou představenstva Ing. Petr Otava, CSc.⁷⁵ Součástí majetku společnosti přitom bylo i 44 647 bytů, z nichž byl každý oceněn na částku 40 000 Kč.⁷⁶ V rámci Smlouvy o prodeji, přičemž prodej byl uskutečněn bez výběrového řízení na základě exkluzivity, byly pak sjednány závazky ve prospěch nájemců bytů, zajišťující jejich předkupní právo v souladu se zákonem o vlastnictví bytů, přičemž toto právo bylo výrazně posíleno.⁷⁷

V témže roce, po převzetí bytového fondu OKD společností Karbon Invest, získala tuto společnost společnost Charles Capital, dceřiná společnost RPG Industries. Karbon Invest a Charles Capital zfúzovaly v roce 2006 do RPG Industries SE (SE je právní forma Societas Europea umožňující omezit právní odlišnosti vznikající z odlišností právních systémů a norem v jednotlivých zemích Evropy). Společnost RPG Industries SE sídlí na Kypru a v čele investorů stojí Zdeněk Bakala.⁷⁸

RPG Industries SE po převzetí bytového fondu OKD v oficiálním projevu slíbila připravit byty na prodej bytů stávajícím nájemcům dle podmínek a závazků, jak byly dohodnuty v rámci Smlouvy o prodeji, přičemž si na přípravu prodeje společnost vyhradila tři roky. Byty byly k rozhodnému dni 1. 1. 2006 ze společnosti OKD, a.s. vyvedeny do společnosti RPG byty, s.r.o., navíc od doby podpisu smlouvy došlo ke změnám v bytovém fondu, který čítal 44 566 jednotek.⁷⁹ V roce 2008 Bakala prohlásil, že si na žádný slib nepamatuje a v září 2009 společnost RPG Industries SE oficiálním

⁷⁵ JAKOB, O. Zveřejnění auditu plnění závazků ze strany RPG INDUSTRIES SE týkajících se tzv. bytů OKD a některá další sdělení v této věci. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR [online]. © 20. 11. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2009/2009-11-20-tiskova-zprava-5394-5394>

⁷⁶ BDO PRIMA AUDIT. Zpráva auditora. Audit plnění závazků ze smlouvy RPG INDUSTRIES SE. *BDO Prima Audit, s.r.o.* [online]. © listopad 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: file:///C:/Documents%20and%20Settings/dell/Dokumenty/Downloads/TZ_2009-11-09_Zprava-auditora-Audit-plneni-zavazku-ze-smlouvy-RPG-INDUSTRIES-SE.pdf

⁷⁷ MACHÁČEK, R. a SDRUŽENÍ NÁJEMNÍKŮ BYTYOKD.CZ. RPG INDUSTRIES SE Zdeňka Bakaly vypověděla závazek ze Smlouvy o prodeji akcií OKD sjednaný ve prospěch nájemníků. *BYTYOKD.CZ* [online]. © 18. 9. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.bytyokd.cz/?q=rpg-industries-se-zdenka-bakaly-vypovedela-zavazek-ze-smlouvy-o-prodeji-akcii-okd-sjednany-ve-prospe>

⁷⁸ JAKOB, O. Zveřejnění auditu plnění závazků ze strany RPG INDUSTRIES SE týkajících se tzv. bytů OKD a některá další sdělení v této věci. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR [online]. © 20. 11. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2009/2009-11-20-tiskova-zprava-5394-5394>

⁷⁹ BDO PRIMA AUDIT. Zpráva auditora. Audit plnění závazků ze smlouvy RPG INDUSTRIES SE. *BDO Prima Audit, s.r.o.* [online]. © listopad 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: file:///C:/Documents%20and%20Settings/dell/Dokumenty/Downloads/TZ_2009-11-09_Zprava-auditora-Audit-plneni-zavazku-ze-smlouvy-RPG-INDUSTRIES-SE.pdf

Srov. Sdružení nájemníků BYTYOKD.CZ uvádí na svých stránkách 43 759 jednotek. MACHÁČEK, R. a SDRUŽENÍ NÁJEMNÍKŮ BYTYOKD.CZ. RPG INDUSTRIES SE Zdeňka Bakaly vypověděla závazek ze Smlouvy o prodeji akcií OKD sjednaný ve prospěch nájemníků. *BYTYOKD.CZ* [online]. © 18. 9. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.bytyokd.cz/?q=rpg-industries-se-zdenka-bakaly-vypovedela-zavazek-ze-smlouvy-o-prodeji-akcii-okd-sjednany-ve-prospe>

dopisem Ministerstvu financí České republiky vypověděla závazek uvedený ve Smlouvě o prodeji.⁸⁰ Sdružení nájemníků BYTYOKD.CZ považovalo tento postup za nemorální a nemravný a shledávalo ho také v rozporu se Smlouvou o prodeji.⁸¹ Nezávislý audit, nařízený Ministerstvem financí České republiky, však žádné pochybení v postupu neshledal.⁸² Nicméně některé části auditu byly zveřejněny v méně detailní podobě, protože je že společnost RPG Byty, s.r.o. považuje za část obchodního tajemství. Ministerstvo financí České republiky se vyjádřilo, že se společností RPG Byty, s.r.o. nemá uzavřený žádný vztah, nemůže tedy do záležitosti zasahovat.⁸³

Mladá fronta DNES informovala o nových zjištěních v kauze bytů OKD od 3. dubna 2014. Obsahem nového odhalení přitom nebyla podstata kauzy, ta byla v médiích probírána soustavně od roku 2009, ale uveřejnění informace, že cena požadovaná státem byla poloviční, oproti reálným možnostem, přičemž za jednoznačného viníka byl označen Bohuslav Sobotka.⁸⁴

V ostatních médiích se následně začalo spekulovat, jak moc ovlivnil kauzu vlastník Andrej Babiš, když ze své pozice ministra financí umožnil reportérům nahlédnout do archivních dokumentů ministerstva. To si myslí například i Tomáš Němeček, navíc na to dle něj ukazuje i obsah a načasování, když totiž byly tajné informace zjištěné z dokumentů Ministerstva financí ČR uveřejněny během tří měsíců.⁸⁵ Jde tedy vlastně o podobnou situaci, jak byla v souladu s Fialou popsána v souvislosti s aférou Watergate, že totiž zdroje mají svého novináře.⁸⁶ Rozdíl mezi

⁸⁰ MACHÁČEK, R. a SDRUŽENÍ NÁJEMNÍKŮ BYTYOKD.CZ. RPG INDUSTRIES SE Zdeňka Bakaly vypověděla závazek ze Smlouvy o prodeji akcií OKD sjednaný ve prospěch nájemníků. *BYTYOKD.CZ* [online]. © 18. 9. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.bytyokd.cz/?q=rpg-industries-se-zdenka-bakaly-vypovedela-zavazek-ze-smlouvy-o-prodeji-akcii-okd-sjednany-ve-prospe>

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Viz BDO PRIMA AUDIT. Zpráva auditora. Audit plnění závazků ze smlouvy RPG INDUSTRIES SE. *BDO Prima Audit, s.r.o.* [online]. © listopad 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: file:///C:/Documents%20and%20Settings/dell/Dokumenty/Downloads/TZ_2009-11-09_Zprava-auditora-Audit-plneni-zavazku-ze-smlouvy-RPG-INDUSTRIES-SE.pdf

⁸³ JAKOB, O. Zveřejnění auditu plnění závazků ze strany RPG INDUSTRIES SE týkajících se tzv. bytů OKD a některá další sdělení v této věci. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR [online]. © 20. 11. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2009/2009-11-20-tiskova-zprava-5394-5394>

⁸⁴ SYROVÁTKA, T. MF DNES: Stát prodal OKD pod cenou a Sobotkův úřad to kryl. *Zpravy.idnes.cz* [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/sobotka-okd-privatizace-0w4-/domaci.aspx?c=A140402_204756_domaci_ert

⁸⁵ ŠVEHLA, M. Andrej Babiš je pro své novináře slonem v místnosti. Rozhovor s Tomášem Němečkem. *Respekt.cz* [online] © 13. 4. 2014 [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/z-noveho-cisla/c1-62018840-andrej-babis-je-pro-sve-novinare-slonem-v-mistnosti>

⁸⁶ FIALA, M. Kapitola 4 – Falešný (a prázdný) pomník investigativní žurnalistiky. *Ceskatelevize.cz* [online]. © 10. 8. 2009 [cit. 2015-01-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/watergate->

skutečným investigativním novinářem a falešným novinářem je v náročnosti a délce procesu získání informací, jejich ověření a uvedení.⁸⁷

Sabina Slonková přitom politickou objednávku vlastníka odmítá s tím, že dokumenty si redakce vyžádala na základě Zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.⁸⁸ V citované debatě nicméně uznává, že to bylo naposledy, co jí vlastníků jakožto šéfredaktorce telefonoval, ale pouze proto, že byl touto spekulací o sobě jakožto zdroji médií sám napadán a doufal, že to bude možné nějak vyvrátit.

Politoložka Vladimíra Dvořáková považuje skutečnost, že všichni přední novináři té doby pocházeli z v této kauze konfliktních médií, za problematickou.⁸⁹ Zužuje se tak dle ní prostor pro skutečnou nezávislou žurnalistiku, protože se ohrožuje její funkce jakožto „kontrolního psa“. Situaci však neshledává (zatím) jako fatální, protože v rámci předních subjektů českého mediálního systému stále existuje jisté konkurenční prostředí, když nejsou média soustředěna pouze v jedněch rukách.⁹⁰

Aleš Rozehnal přitom zdůrazňuje skutečnost, že stát přijal separaci státní moci, aby omezil zneužití moci výkonné, přičemž pro čtvrtou moc, žurnalistiku, pravidla v rozdělování moci neexistují.⁹¹

Nižší pluralita médií dle Rozehnala ovlivňuje vnímání lidských práv výkonnou mocí, protože když o ní neinformují, a to buď z důvodu málo soutěživého prostředí,

propojeni-zneuzeni-kryti-navod-k-pouziti/63235-kapitola-4-falesny-em-a-prazdny-em-pomnik-investigativni-zurnalistiky/

⁸⁷ Podobně byl podezírán širokou veřejností např. i Jaroslav Kmenta v souvislosti s kauzou ABL, kdy byl označován za žoldáka ODS. Viz. *Hydepark ČT24* [televizní pořad]. TV, ČT24, 8. 4. 2011 20:05 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/211411058080408-hyde-park/>

⁸⁸ *Debata s Respektem*. Média v rukou politiků. Rozhovor Tomáše Sachera s Jindřichem Šídlem, Sabinou Slonkovou a diváky. [záznam online]. Knihovna Václava Havla, © 2. 6. 2014 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel-library.org/cs/index/video/342/debata-s-respektem-media-v-rukou-politiku-2-6-2014>

⁸⁹ *Hydepark ČT24* [televizní pořad]. TV, ČT24, 30. 1. 2015 20:05 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/215411058080130-hyde-park>

⁹⁰ Dvořáková však zmiňuje jako zvláštní angažovanost médií v prezidentských volbách 2013, jak byla patrná obzvláště v kampani vedené proti kandidátovi Fischerovi. Oproti zahraničním médiím, kde lze pozorovat typickou politickou zaměřenost novin, zde byla patrná neobvyklá koordinovanost novin a jednotlivých volebních štábů. V souvislosti s nejsilnějšími mediálními hráči na trhu zmiňuje také Jaromír Soukupa. Pozn.: Soukup vlastní mediální dům Empresa Media, který byl v daných volbách podporovatelem Jana Fischera. Více viz *Hydepark ČT24* [televizní pořad]. TV, ČT24, 30. 1. 2015 20:05 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/215411058080130-hyde-park>

⁹¹ ROZEHNAL, A. Nebezpečí a naděje českého mediálního trhu. *Hlidacipes.org* [online]. © 28. 12. 2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://hlidacipes.org/nebezpeci-a-nadeje-ceskeho-medialniho-trhu/>

nebo z důvodu snížené schopnosti poznat kvalitní informaci. Tím vším umožňují výkonné moci realizovat progresivní politiku.⁹²

V případě postavení Andreje Babiše pak Rozehnal vidí v jedné osobě spojení moci výkonné, moci mediální a moci ekonomické, protože Babišova média nelze považovat za hlídacího psa demokracie, protože ztrácí svůj smysl.⁹³ Možnost pro kvalitní nezávislou žurnalistiku přitom vidí Rozehnal v internetu, i když o něm ale uvažuje spíše v budoucnosti.⁹⁴

Jakubowicz vidí v novém mediálním prostředí – píše o tzv. nové ekologii médií, naději na vyřešení svízelné situace ohledně vlastnění médií nadnárodními společnostmi.⁹⁵ Vedle toho ale také možnost vzniku nové, dnešní době odpovídající demokracie.⁹⁶

Podle McChesneyho je mediální systém dané země potvrzením její politicko-ekonomické úrovně a není nahodilým produktem. Volba daného systému je otázkou toho, co považují lidé za nejlepší způsob šíření svých hodnot. „*A podle demokratické teorie se svobodné společenství přirozeně může rozhodnout mít nekapitalistickou ekonomii a podobně se může i rozhodnout mít nekomerční mediální systém.*“⁹⁷

⁹² Tamtéž.

⁹³ Rozehnal tak zde vidí hlavní rozdíl mezi mocí Andreje Babiše a Silvia Berlusconiho, protože ten byl mimo politické a mediální prostředí jen nevýrazným ekonomickým hráčem.

⁹⁴ ROZEHNAL, A. Nebezpečí a naděje českého mediálního trhu. *Hlidacipes.org* [online]. © 28. 12. 2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://hlidacipes.org/nebezpeci-a-nadeje-ceskeho-medialniho-trhu/>

⁹⁵ JAKUBOWICZ, K. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2013. ISBN 978-80-87500-38-5.

⁹⁶ V souladu s Nowinou-Konopkou přitom definuje elektronickou demokracii jako pojem „nejčastěji používaný pro popis vlivu (interkomunikačních a telekomunikačních technologií) na politické procesy a jevu propojování počítačové technologie s politickými procesy“. Rozlišuje přitom: teledemokracii – má sloužit zavedení mnoha institucí přímé demokracie v rámci politického systému prostřednictvím nových komunikačních technologií; kyberdemokracii – díky počítačovým sítím umožňuje demokratický dialog, diskurs a aktivní participaci; elektronickou demokratizaci – vede ke zlepšení a zdokonalení zastupitelské demokracie.

NOWINA-KONOPKA, M. Spoleczeństwo informacyjne a teorie demokracji. In ZACHER, L. (Ed.). *Spoleczeństwo informacyjne: istota, rozwój, wyzwania*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2006, s. 59–97. Cit. dle JAKUBOWICZ, K. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. Cit. vyd., s. 247.

⁹⁷ MCCHESENEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Cit. vyd., s. 85.

2.4 NEZÁVISLÁ (INVESTIGATIVNÍ) ŽURNALISTIKA

Kvalita obsahu, míra kritičnosti a novátorství nemusí být spjata s formou vlastnictví, jak upozorňuje John B. Thompson.⁹⁸ Potřeba nezávislosti mediálních institucí na státu a výkonné moci je potvrzena historickou zkušeností. Potřebu nezávislosti na nadnárodních ekonomických strukturách a ekonomických subjektech s politickými ambicemi potvrzuje současnost.

Předpokladem úspěchu v případě investigativní žurnalistiky jsou dle Kmenty: zkušenosti získané často dlouholetou praxí; důslednost a vytrvalost; schopnost jednat s lidmi; síť kvalitních a důvěryhodných kontaktů; dobrý šéf a šéfredaktor; schopnost využívat otevřené zdroje; mít smysl pro kontext; nebát se politiků a státních úředníků; být přísný, ale zároveň korektní a objektivní; mít štěstí.⁹⁹ Požadavek dobrého šéfa a potřeba nemuset se bát politiků tak mohou být limitou kvalitní nezávislé žurnalistiky, především pak té investigativní, a to nejen v českém mediálním prostředí. Internet jako nezávislý prostor se tak přitom jeví jako možné řešení.

Přitom ale není zapotřebí domnívat se, že zánik tradičních tištěných novin je nevyhnutelným dalším vývojovým krokem. Podle McNaira není význam tradičních tištěných novin ohrožen, protože ani rozhlas nepředznamenával zánik televize.¹⁰⁰ Noviny ve své papírově formě navíc poskytují i specifické uživatelské hodnoty, které se s jejich četbou pojí.

„Důležitá jsou všechna média, ale některá jsou důležitější než jiná, a pro demokracii má největší význam tisk, obzvláště takový, který věnuje prostředky na sbírání informací. (...) Když dojde na původní výzkum a původní zprávy, naprosto nejdůležitějším médiem jsou noviny.“¹⁰¹

Lze tak v současnosti pozorovat vznik novin a časopisů, které za sebou nemají zázemí silné mediální společnosti, ať již zahraniční, či domácí. Personální obsazení redakce přitom často odpovídá novinářům, kteří na protest před převzetím medií subjekty, u nichž se očekává střet zájmů, odešli z redakcí velkých médií. Nezřídka je u těchto nových mediálních produktů také kladen primární důraz na internetovou formu.

⁹⁸ THOMPSON, J. B. *Média a modernita*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0652-6.

⁹⁹ KMENTA, J. *Desatero investigativní žurnalistiky* [online]. © 1993–2014 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/desatero>

¹⁰⁰ MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Cit. vyd.

¹⁰¹ SCHUDSON, M. Owing up: a new book stops short of deepening the discourse on media concentration. *Columbia Journal Review*, 2007, 58. Cit. dle McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Cit. vyd., s. 70.

McChesney však upozorňuje, že média bez podpory institucí neobstojí, a požaduje (uvažuje přitom v rámci Spojených států amerických) nepatrný paušální poplatek, který by zajišťoval přístup k internetu naprosto všem, stejný tak jako k vodě.¹⁰² McChesney přitom zdůrazňuje, že v rámci každé společnosti vždy existovaly určité prvky, které nebyly závislé na zisku.

Ukazuje se však, že to již nemusí být nutně tradiční média, která sbírají informace. Požadavky kvalitní informace se často objevují právě v rámci internetových projektů, na kterých se redakčně podílí či je jinak zastřešují kvalitní a zkušení novináři, kteří se uchýlili do internetového prostoru právě a především pro jeho nezávislost, aniž by zapomínali na hlavní kvalitní žurnalistiky.

Stav české investigativní žurnalistiky z hlediska formy, ale i z hlediska využívání zdrojů pak ilustruje výrok poroty hodnotící úroveň příspěvků nominovaných na Novinářskou cenu za rok 2013 v kategorii nejlepší analyticko-investigativní příspěvek, který chválí práci se stylem a jazykem, ale konstatuje strukturální předpojatost na úkor veřejných zdrojů a mezinárodních databází vůči policejním zdrojům.¹⁰³

McChesney přitom považuje spoléhání na oficiální zdroje za příznakový jev definující moderní žurnalistiku, který je tolik atraktivní pro oblast public relations. A i když se může zdát, že žurnalistika v dnešní doba mnoha různých informačních kanálů není hlavním činitelem umožňujícím adekvátní zhodnocování současného stavu společnosti a světa, je stále pramenem určujícím rámec tohoto hodnocení, jak ho veřejně šíří ony jiné kanály.¹⁰⁴

V tomto novém prostředí je přitom příznačné určité překrývání žánrů. Osvaldová píše v souvislosti s multimediálním prostředím o hybridních žánrech.¹⁰⁵ Investigativní žurnalistiku tak lze často sledovat ve spojení s analytickými žánry apod.

Někdy se mění i celý koncept investigativního média, jak dokazuje časopis Reportér, který sám sebe charakterizuje jako reportérsko-investigativní magazín. Svou formou se tak podobá americkému National Esquire, který se profiluje také jako

¹⁰² McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Cit. vyd.

¹⁰³ PEŘINOVÁ, M. Známé nominace v soutěžních kategoriích a vítěze ceny veřejnosti. *Novinářská cena.cz* [online]. © 17. 4. 2014 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.novinarskacena.cz/aktuality/zname-nominace-v-souteznicich-kategoriich-a-viteze-ceny-verejnosti/>

¹⁰⁴ McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. Cit. vyd.

¹⁰⁵ OSVALDOVÁ, B. Proměny žánrů v novém století (máme se ještě držet žánrového dělení?) především se zaměřením na psanou žurnalistiku. In KÖPPOVÁ, B. a CEBE, J. (Eds.) *Postavení médií v české společnosti a v Evropské unii*. Příspěvky z odborného semináře konaného ve dnech 6.–7. 11. 2006. 1. vyd. Praha: Matfyzpress, vydavatelství Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2006. ISBN 80-86732-98-3.

časopis s investigativní tendencí.¹⁰⁶ Realizace projektu přitom byla možná díky finanční podpoře (poskytnuté ještě před vznikem prvního čísla) lidí z různých oblastí, kteří byli následně uvedeni jako spoluzakladatelé, tak např. anesteziolog, porodník a vysokoškolský učitel Doc. MUDr. Antonín Pařízek, CSc., investor Ondřej Tomek či organizátor projektu Pražský mezinárodní maraton Carlo Capalbo aj.¹⁰⁷ Pro tyto účely byl zřízen Nadační fond Reportér, zajišťující přísun peněz metodou crowdfundingu, jak to lze pozorovat u neziskových žurnalistických projektů v USA a západní Evropě. Hlavní zdrojem financí však má být prodej a reklama.¹⁰⁸ Jeho nejužší redakci tvoří především redaktori a reportéři odešli z Mladé fronty DNES, šéfredaktor Robert Čásenský, Adéla Dražanová, Jaroslav Kmenta, Tomáš Poláček.¹⁰⁹

Rovněž redakce, která odešla ze SME, založila nezávislý deník, mající nezávislost již v názvu – Denník N.¹¹⁰ První číslo vyšlo díky předplatitelům, kteří tak vlastně předplatili něco, co ještě neviděli, a nadále má projekt příslibenou finanční podporu od společnosti Eset, specializující se na antivirové programy. Matúš Kostolný si přitom uvědomuje, že noviny jsou byznys, podstatný však je příběh společnosti, která poskytuje podporu či stojí v pozadí – spojenost společnosti PENTA s politickým zákulisím, převážně s kauzou Gorila¹¹¹, však je dle něj pro demokratický tisk nepřípustná.¹¹²

Dalším periodikem, zakládajícím si na své nezávislosti, je Týdeník Echo, který vyšel poprvé 7. listopadu 2014 a jde o tištěnou verzi serveru echo24.cz, který v polovině března založil bývalý šéfredaktor Lidových novin Dalibor Balšínek, přičemž počátečním investorem byl Jan Klenor. Týdeník se charakterizuje jako analytický,

¹⁰⁶ McNAIR, B. *Sociologie médií*. Cit. vyd.

¹⁰⁷ REPORTÉR. Lidé. *Reportermagazin.cz* [online]. © [cit.2015-01-25]. Dostupné z: <http://reportermagazin.cz/lide/>

¹⁰⁸ ŠMÍD, M. Podzim 2014 přinesl vznik nových periodik. *Louc.cz* [online]. © 20. 1. 2015 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/15/2760120.html>

¹⁰⁹ REPORTÉR. Lidé. *Reportermagazin.cz* [online]. © [cit.2015-01-25]. Dostupné z: <http://reportermagazin.cz/lide/>

¹¹⁰ DENNÍK N. *Dennikn.sk* [online]. © [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/>

¹¹¹ Kauza Gorila vznikla na základě úniku tajného dokumentu usvědčující spolumajitele PENTY Jaroslava Haščáka z korupce politiků. Více viz TINL, Karel. Gorila: spis, který čteme za vás – kdo, kdy, kde, proč a za co za to? *Tinl.blog.ihned.cz* [online]. © 24. 2. 2012 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://tinl.blog.ihned.cz/c1-54784890-gorila-spis-ktery-cteme-za-vas-kdo-kdy-kde-proc-a-co-za-to>

¹¹² Nový slovenský deník. *Udalosti, komentáře* [televizní pořad]. TV, ČT24. 30. 1. 2014, 22:00 [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/215411000370130?index%5B%5D=377735&x=77&y=13>

reflektující nejdůležitější společenské události doma i ve světě a navazující na tradici prestižních světových týdeníků.¹¹³

Balšínkův odchod ze zavedeného periodika byl zmiňován výše v souvislosti s převzetím vydavatelství MAFRA Andrejem Babišem. Babiš přitom nedlouho po založení serveru echo24.cz napadl na brífinku po jednání vlády projekt z toho, že vzešel z takzvaných novinářů, kteří vytunelovali Lidové noviny a fandili ODS, a že vznikl účelově s cílem poškodit jeho osobu, a v souvislosti s tím upozornil, že „bílý kůň“ projektu Jan Klenor se má nachystat na kontrolu svého účetnictví.¹¹⁴ V následujících dnech se Babiš za své výroky omluvil, ale Balšínek to považoval jen za další urážku.¹¹⁵ Tato mediální kauza je uvedena jako ilustrace současné politické kultury a jisté přecitlivělosti vůči jiným než zavedeným či tradičním médiím.

Specifickým periodikem je pak časopis Dotyk vydavatelství Tablet Media, který vychází speciálně pro tablety. Svůj obsah ale poskytne zdarma komukoli, kdo si nainstaluje jejich čtečku.¹¹⁶ Spoluzakladatel vydavatelství je přitom Michal Klíma, který byl citován výše v souvislosti s *Economií*, kterou řídil jako tehdejší generální ředitel.

Vedle toho vznikají i projekty ryze internetové. Tím je projekt *Hlidacipes.org*, v jehož šéfredaktorském křesle sedí Robert Břešťan, Ústavu nezávislé žurnalistiky, který je neziskovou organizací, zapsaným ústavem a jeho ředitelem a zakladatelem je Ondřej Neumann.¹¹⁷ Finanční podporu přitom poskytuje serveru Nadační fond českých průmyslníků. Projekt se přitom orientuje na dlouhodobá sledování jevů, která stojí mimo mainstreamovou mediální pozornost, přičemž si vytyčuje požadavek nadstranickosti, odmítání ideologických předsudků a dodržování nejpřísnějších standardů novinářské nestrannosti.¹¹⁸ Programově se přitom zaměřuje na odhalování případů zneužívání moci politické i ekonomické a ochranu práv utiskovaných slabších,

¹¹³ ŠMÍD, M. Podzim 2014 přinesl vznik nových periodik. *Louc.cz* [online]. © 27. 11. 2014 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/15/2760120.html>

¹¹⁴ Brífink po jednání vlády. *Studio ČT24* [televizní přenos]. TV, ČT24, 24. 3. 2014 13:05 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/214411058260324>

¹¹⁵ Více viz HRONÍK, J. Proč chce finanční úřad zkontrolovat Balšínků? Toto nám k tomu řekl Babiš. *Parlamentnílisty.cz* [online]. © 8. 5. 2014 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Proc-chce-financni-urad-zkontrolovat-Balsinka-Toto-nam-k-tomu-rekl-Babis-318328>

¹¹⁶ ŠMÍD, M. Podzim 2014 přinesl vznik nových periodik. *Louc.cz* [online]. © 27. 11. 2014 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/15/2760120.html>

¹¹⁷ ÚSTAV NEZÁVISLÉ ŽURNALISTIKY. *Hlidacipes.org*. Žurnalistika ve veřejném zájmu [online]. © 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://www.hlidacipes.cz/>

¹¹⁸ ÚSTAV NEZÁVISLÉ ŽURNALISTIKY. O nás. *Hlidacipes.org*. Žurnalistika ve veřejném zájmu [online]. © 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://www.hlidacipes.cz/o-nas-2/>

tedy na ten typ žurnalistiky, kterou „*velké mediální domy stále více vnímají jako příliš drahý luxus, který jim nepřináší dostatečný počet čtenářů, a navíc ohrožuje inzertní příjmy*“.¹¹⁹ Inspiračně vychází projekt Hlídací pes.org z amerického projektu ProPublica.org fungující od roku 2008 na principu neziskové žurnalistiky.

Na tomto místě lze také zmínit další projekt vzniklý z nespokojenosti hlavních představitelů s projevy determinujících faktorů, tentokrát se projevujících v rámci veřejnoprávního média České televize. Internetové prostředí skýtá mnoho možností pro vznik různě koncipovaných projektů s analyticko-investigativním zaměřením usilujícím o nezávislost a objektivnost. Příkladem zde může být publicistický projekt Daniely Drtinové a Martina Veselovského DVTV, kterému poskytuje prostor Aktuálně.cz. Oba moderátoři přitom opustili veřejnoprávní médium a vrhli se do neznámého projektu, kterému se neprorokovala příliš dlouhá budoucnost, což jim však pomohla zvrátit i skutečnost, že si s sebou odvedli i část divácké obce.¹²⁰

V lednu 2015 byl v rámci Ceny FITES Trilobit Beroun udělované Českým filmovým a televizním svazem (FITES) ve spolupráci s městem Beroun projekt oceněn zvláštní cenou poroty.¹²¹ Porota ocenila, „*že se mimo mainstreamová média podařilo vytvořit formát opravdu svobodné, nezávislé a zdravé drzé publicistiky, která si jak výběrem hostů, tak způsobem vedení rozhovorů může dovolit zbavit se jinak v kraji obvyklých politických či partajních ohledů až servility*“.¹²² Dále porota ocenila práci se zdroji a dodržování etického kodexu.¹²³

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ ČERNÁ, M. S Veselovským a Drtinovou opustila ČT i část diváků „jejich“ pořadů. *Zpravy.idnes.cz* [online]. © 19. 8. 2014 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/po-odchodu-moderatoru-veselovskeho-a-drtinove-klesa-ceske-televizi-sledovanost-gfx-/domaci.aspx?c=A140814_144655_domaci_mcn

¹²¹ Cena hodnotí profesní zdatnost a uměleckou jedinečnost působení na auditorium uplatňováním zásad lidskost, mravnosti, kulturnosti a demokracie a pro navrženou zdůrazňuje mimořádnost výkonu v oboru některé z uměleckých činností spoluvytvářející konkrétní dílo nebo více děl v hodnoceném období. HEŘMANOVÁ, E. a GOLDMANOVÁ, A. Cena Trilobit (Trilobit Award). In *Arts Lexikon* [online]. © 29. 7. 2013 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: http://artslexikon.cz/index.php/Cena_Trilobit

¹²² FITES. Český filmový a televizní svaz. Trilobity za rok 2014 jsou rozdány, ocenění byli Forman či Drtinová a Veselovský. Zlatý citron putuje poslancům. *Fites.cz* [online]. © 17. 1. 2014 [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: <http://fites.cz/n/trilobity-za-rok-2014-jsou-rozdany-oceneni-byli-forman-ci-drtinova-a-veselovsky-zlaty-citron-putuje-poslancum/>

¹²³ Nezávislost internetového prostoru dává možnosti vzniknout také politické kritičnosti prezentované v jiných, dosud málo obvyklých formách, jak dokládá seriál *Blaník*, vysílaný na internetové televizi Stream. V rámci Ceny Trilobit se od roku 2012 se jako doprovodná uděluje Cena Václava Havlavy za přínos občanské společnosti. V rámci ročníku 2015 byl oceněn seriál *Blaník* jako původní internetový satirický sitcom (ocenění byli jmenovitě scénaristé a režiséři Marek Najbrt, Benjamin Tuček, Rober Geisler, Tomáš Hodan, Milan Kuchynka a herec Marek Daniel), přičemž porota hodnotila jednotně především fakt, „*že se takto alternativně, na síti, v daném žánru bezkonkurenčním způsobem (i díky výkonům tria protagonistů v čele s Markem Danielem podařilo vystihnout podstatu českého zkorumpovaného politického prostředí, jež skrytě ovlivňují tzv. vlíčovité agentury.*“

Rozvoj nových technologií proměnil podobu médií a jejich fungování. Mluvíme tak o nových médiích, která se oproti „starým médiím“ vyznačují výrazným zohledňováním adresáta – komunikanta, kterému dávají možnosti nejen aktivně vstupovat do komunikačního modelu, ale také uplatnit se jako (spolu)tvůrce komunikovaného obsahu. Jakubowicz píše v souvislosti s rozvojem internetu a webu o *architektuře spoluúčasti a étosu spolupráce*, přičemž už nelze mluvit o masových médiích, ale o médiích mas – *pronetariátu*, disponujícímu prostředky masové komunikace.¹²⁴

Charakteristickým rysem prostředí těchto nových médií je také deinstitutionalizace a deintermediace, kdy obsah nejen že není determinován organizační strukturou médií, ale navíc ani nemusí být skrze ně zprostředkováván.¹²⁵ Typickým produktem internetového prostředí je tak blog, chápaný v souladu s Jakubowiczem jako médium informujícím o společenských, politických či kriminálních tématech. Jde přitom o jev nový ve většině liberálně demokratických mediálních systémech, a proto se i zde dá předpokládat, že dojde k vytvoření specifického profesního i uživatelského prostředí.

Mnoho blogů se přitom specializuje na oblasti, která tradiční média opomíjejí, v čemž navazují na jiné internetové projekty a rozšiřují je. Je mnoho blogů vedených odborníky dané oblasti, jako např. zde citovaný blog Louč Milana Šmída i další. Na tomto místě lze také zmínit blog On war/On peace novináře Františka Šulce, který se specializuje na otázky bezpečnosti, které podrobuje analýze.¹²⁶

¹²⁴ JAKUBOWICZ, K. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. Cit. vyd.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ ŠULC, F. On War/On Peace. *Onwar.eu* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/>

ZÁVĚR

Předkládaná práce se zaměřila na možnosti investigativní žurnalistiky v českém mediálním kontextu. Hlavním cílem práce bylo definovat hlavní vlivy determinující české mediální prostředí. Hlavní otázkou práce bylo, zda lze považovat české prostředí za natolik zdravě a silně demokratické, že umožňuje existenci kvalitní nezávislé žurnalistiky a neohrožuje plnění její funkce jako nezávislého a objektivního informátora, rozvíjejícího společnost v tom smyslu, že zvyšuje její schopnost kriticky analyzovat současný stav a rozumět mu. Ambicí práce bylo poukázat na přehlížené skutečnosti v českém mediálním systému, posuzovat je v celku a uvést je do kontextu vzhledem k vývojovým tendencím, jak je lze pozorovat v západní Evropě a Spojených státech amerických.

Vůdčími vlastnostmi charakterizujícími žurnalistiku obstat v této funkci a hlídat demokracii přitom je objektivita, které je dosahováno jednak osobní kvalitou novináře, především pak ale profesním kodexem, jak je konsensuálně přijat dílčími subjekty na trhu. Profesní kodex v rámci jednotlivých institucí přitom prochází aktualizací typicky při změně vlastníka. I přes tato opatření však není možné vyhnout se subjektivním faktorům ovlivňujícím objektivitu – ve smyslu rčení „čí chleba jíš, toho píseň zpívej“. Vedle tohoto subtilního, přesto však nesporného zohledňování vlastnické struktury je však vliv vlastníka na obsah realizován i jinými prostředky, jako je personální rozhodování v rámci obsazování postu šéfredaktora apod. Zatímco bylo tedy často zmiňováno v souvislosti s českým mediálním prostředím, že je vlastnictví českých mediálních subjektů cizími vydavatelskými domy problematické, ukázalo se následným převzetím tohoto vlastnictví do soukromých rukou, že možná právě opak byl pravdou.

Český mediální systém je poměrně unikátní ve své vlastnické formě v oblasti deníků, které zůstávají v českém vlastnictví. Přesto (nebo právě proto) zde lze pozorovat jiné zvláštnosti. Největšími českými hráči na mediálním trhu jsou lidé se silnou ekonomickou mocí, často jediní či většinoví vlastníci velkých agrochemických koncernů, důlních apod. společností, u kterých se dá předpokládat, že možnost získání silné moci, zajišťující jim navíc svou podstatou i efektivní public relations, je více než výhodnou možností. V případě politické angažovanosti vlastníka je pak objektivita a serióznost žurnalistických výstupů jemu patřících mediálních institucí snižována o to víc, že mohou být a za časté také jsou relativizovány její zdroje. V českém mediálním systému tak vznikl v ostatních demokraciích ojedinělý jev koncentrace moci politické,

ekonomické i mediální do jedné osoby. Zpochybňování této skutečnosti tak proto lze taktéž považovat za příznakový jev naší společnosti.

Přesto a právě proto lze spatřovat naději v internetových mediálních projektech. Nikoli však ve smyslu nahrazení tradičních žurnalistických forem, jako jsou tištěné noviny, ale ve smyslu vytvoření nových žurnalistických forem, vycházejících ve své základní formě z hybridní kombinace tradiční žánrů. Oproti tradičním, materiálním formám médií navíc nejsou tato nová média vystavena časovému tlaku, čímž nepodléhají povrchnosti a útržkovitosti, jakožto stále více a více se prezentujícím negativním dopadům technického pokroku a současné potřeby rychlého podání informace. Internetové mediální prostředí je přitom v mnoha mediálních systémech poměrně mladým fenoménem. Je proto otázkou, jak se bude toto prostředí dále vyvíjet. Je přitom i možné, že vlivem stále hlasitěji požadované regulace internetem státy, ve snaze získat další zisky, dojde i zde postupem času k projevování negativních vlivů, jak je můžeme sledovat dnes v rámci dílčích, tradičních celků.

Při vhledu do internetového mediálního systému, jak se začíná profilovat po té, co poskytuje pro svou nezávislost útočiště kvalitním a profesionálním novinářům, kteří svými rozhodnutími jen ilustrují nemožnost udržení demokratické funkce nezávislé žurnalistiky v rámci podmínek stanovených současným mediálním systémem, jak se projevuje v determinující povaze vůči deníkům, se potvrzuje schůdnost této cesty pro obsahově kvalitní novinářinu. Ukazuje se také mimo jiné, že český mediální systém je tvořen hrstkou erudovaných. Proto i jejich rozhodnutí vydat se jinou cestou, než jaká je ražena v rámci největších mediálních vydavatelských domů.

Vše však záleží na tom, zda je česká demokracie natolik silná, že si sama sebe dovede vážít a zajistit si své vlastní kontrolní mechanismy. Pro posouzení této otázky fungují zatím nové mediální subjekty, působící především v prostředí internetu, příliš krátkou dobu. Bude totiž záležet na tom, zda bude společnost ochotna uznat jejich důležitost a poskytovat jim podporu. Není přitom myslitelné, že by podobné projekty nefungovaly na základě financí, ale podstatné je, aby byly společnosti, které neusilují o získání rozhodné moci, ochotné přijmout částečnou zodpovědnost za udržení liberálně demokratické společnosti, na jejímž rozvoji jsou ony samy ostatně také závislé. Dá se totiž předpokládat, že česká společnost ještě není natolik demokraticky vyspělá, aby dala tento dar svobodné a nezávislé žurnalistiky sama sobě.

LITERATURA

Knihy:

- BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. Edice Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.
- JAKUBOWICZ, K. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. 1. vyd. Zlín: VerBuM, 2013. ISBN 978-80-87500-38-5.
- JIRÁK, J. Masová média a česká společnost po roce 1989. In JIRÁK, J. et al. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál; Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.
- McCHESNEY, R. W. *Problém médií: jak uvažovat o dnešních médiích*. 1. vyd. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-2-1.
- McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. Edice Sociální vědy. ISBN 80-7178-840-6.
- OSVALDOVÁ, B. a kol. *Zpravodajství v médiích*. 2.vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.
- OSVALDOVÁ, B. Proměny žánrů v novém století (máme se ještě držet žánrového dělení?) především se zaměřením na psanou žurnalistiku. In KÖPPLOVÁ, B. a CEBE, J. (Eds.) *Postavení médií v české společnosti a v Evropské unii*. Příspěvky z odborného semináře konaného ve dnech 6.–7. 11. 2006. 1. vyd. Praha: Matfyzpress, vydavatelství Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2006. ISBN 80-86732-98-3.
- OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. 1. vyd. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1.
- RUB-MOHL, S. a BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada publishing, 2005. ISBN 80-247-0158-8.
- THOMPSON, J. B. *Média a modernita*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0652-6.

Zahraníční knihy:

- HOFSTETTER, R. C. Cit. dle RANNEY, A. *Channels of power: the impact of television on american politics*. 1st ed. New York: Basic Books, 1983. ISBN 0-465-00933-69.
- LICHTENBERG, J. *In defense of objectivity*. In CURRAN, J. and GUREVITCH, M. (Eds.). *Mass media and society*. 4th ed. London: Hodder Arnold, 2005. ISBN 978-0-340-88499-7.
- SCHILLER, D. *Objectivity and the news*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1981. Cit. dle McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6.

Elektronické zdroje:

- AKTUÁLNĚ.CZ Rozloučení Sabiny Slonkové se čtenáři Aktuálně.cz. *Aktuálně.cz* [online]. © 14. 11. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z:

- <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/rozloucenisabiny-slonkove-se-ctenari-aktualnecz/r~b46515d44d2911e38f380025900fea04/>
- ANO, POLITICKÉ Hnutí. *Anobudelip.cz* [online]. © 2013 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/>
- ČERNÁ, M. S Veselovským a Drtinovou opustila ČT i část diváků „jejich“ pořadů. *Zpravy.idnes.cz* [online]. © 19. 8. 2014 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/po-odchodu-moderatoru-veselovskeho-a-drtinove-klesa-ceske-televizi-sledovanost-gfx-/domaci.aspx?c=A140814_144655_domaci_mcn
- ČIKOVSKÝ, K. Nemci chtějí prodat akcie Pente, vedení SME dalo výpověď. *Ekonomika.sme.sk* [online]. © 14. 10. 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://ekonomika.sme.sk/c/7438433/nemci-chcu-predat-akcie-pente-vedenie-sme-dalo-vypoved.html>
- ČTK. Babiš: Nákup mediální skupiny Mafra Agroferem byla chyba. *Finanční noviny.cz. Ekonomický server ČTK* [online]. © 17. 10. 2014 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/babis-nakup-medialni-skupiny-mafra-agroferem-byla-chyba/1136357>
- DENNÍK N. *Dennikn.sk* [online]. © [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/>
- DOSTÁL, V. Redaktor MF Dnes Vladimír Švela kritizoval ANO. Končí. *Denikreferendum.cz* [online]. Referendum, © 30. 1. 2014 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/17331-redaktor-mf-dnes-vladimir-sevela-kritizoval-ano-konci>
- ECONOMIA. O společnosti. *Economia.ihned.cz* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://economia.ihned.cz/o-spolecnosti/>
- FIALA, M. Kapitola 4 – Falešný (a prázdný) pomník investigativní žurnalistiky. *Ceskatelevize.cz* [online]. © 10. 8. 2009 [cit. 2015-01-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/watergate-propojeni-zneuziti-kryti-navod-k-pouziti/63235-kapitola-4-falesny-em-a-prazdny-em-pomnik-investigativni-zurnalistiky/>
- FITES. Český filmový a televizní svaz. Trilobity za rok 2014 jsou rozdány, ocenění byli Forman či Drtinová a Veselovský. Zlatý citrón putuje poslancům. *Fites.cz* [online]. © 17. 1. 2014 [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: <http://fites.cz/n/trilobity-za-rok-2014-jsou-rozdany-oceneni-byli-forman-ci-drtinova-a-veselovsky-zlaty-citron-putuje-poslancum/>
- HEŘMANOVÁ, E. a GOLDMANOVÁ, A. Cena Trilobit (Trilobit Award). In *Arts Lexikon* [online]. © 29. 7. 2013 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: http://artslexikon.cz/index.php/Cena_Trilobit
- hnonline.sk* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://hnonline.sk/>
- HRONÍK, J. Proč chce finanční úřad zkontrolovat Balšínka? Toto nám k tomu řekl Babiš. *Parlamentnilisty.cz* [online]. © 8. 5. 2014 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Proc-chce-financni-urad-zkontrolovat-Balsinka-Toto-nam-k-tomu-rekl-Babis-318328>
- INSIDER. Otázky a odpovědi. *Insider.cz* [online]. © 2014 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.denikinsider.cz/faq/>
- KLÍMA, M. Economia do českých rukou. *Ihned.cz* [online] © 1. 9. 2008 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-26951300-economia-do-ceskych-rukou>
- KMENTA, J. Desatero investigativní žurnalistiky. *Kmenta.cz* [online]. © 1993–2014 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/desatero>

- KMENTA, J. Investigativní žurnalistika v ČR. *Kmenta.cz* [online]. © 1993–2014 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/investigativni-zurnalistika-v-cr>
- MACÚCHOVÁ, A. Denník SME už finančná skupina ovláda, ale Penta to nie je. *Blog.sme.sk* [online]. © 11. 10. 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://macuchova.blog.sme.sk/c/366529/dennik-sme-uz-financna-skupina-ovlada-ale-penta-to-nie-je.html>
- MACHÁČEK, R. a SDRUŽENÍ NÁJEMNÍKŮ BYTYOKD.CZ. Kauza BYTY OKD – největší finanční kauza současnosti. *BYTYOKD.CZ* [online]. © 15. 6. 2010 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.bytyokd.cz/?q=kauza-byty-okd-nejvetsi-financni-kauza-soucasnosti>
- MACHÁČEK, R. a SDRUŽENÍ NÁJEMNÍKŮ BYTYOKD.CZ. RPG INDUSTRIES SE Zdeňka Bakaly vypověděla závazek ze Smlouvy o prodeji akcií OKD sjednaný ve prospěch nájemníků. *BYTYOKD.CZ* [online]. © 18. 9. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.bytyokd.cz/?q=rpg-industries-se-zdenka-bakaly-vypovedela-zavazek-ze-smlouvy-o-prodeji-akcii-okd-sjednany-ve-prospe>
- NEUMANN, O. Babišova mediální palba II. *Hlidacipes.org* [online]. © 20.12.2014 [2015-01-10]. Dostupné z: <http://hlidacipes.org/babisova-medialni-palba-ii/>
- NOVOTNÝ, P. P. a ŠPAČKOVÁ, I. Bakala posiluje v médiích, kupuje Centrum Holdings. *Idnes.cz* [online]. © 29. 4. 2013 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/vlastnik-vydavatelstvi-economia-zdenek-bakala-kupuje-centrum-holdings-1na-/ekoakcie.aspx?c=A130429_135732_ekoakcie_spi
- Nový slovenský deník. *Udalosti, komentáre* [televizní pořad]. TV, ČT24. 30. 1. 2014, 22:00 [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/215411000370130?index%5B%5D=377735&x=77&y=13>
- PEKELNÁ, A. *Módní peklo* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://www.modnipeklo.cz/>
- PEŘINOVÁ, M. Známe nominace v soutěžních kategoriích a vítěze ceny veřejnosti. *Novinářská cena.cz* [online]. © 17. 4. 2014 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.novinarskacena.cz/aktuality/zname-nominace-v-souteznicich-kategoriich-a-viteze-ceny-verejnosti/>
- RANDERSON, James. World 's richest 1 % own 40 % of all wealth, UN report discovers. *The Guardian.com* [online]. © 6. 12. 2006 [cit. 4. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/money/2006/dec/06/business.internationalnews>
- REPORTÉR. Lidé. *Reportermagazin.cz* [online]. © [cit.2015-01-25]. Dostupné z: <http://reportermagazin.cz/lide/>
- RESPEKT. Anketa: Je podle vás rizikem, že jeden z šéfů stran jednajících o vládní koalici vlastní dva z největších celostátních deníků? *Respekt.ihned.cz* [online]. © 23. 11. 2013 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-61299430-anketa-je-podle-vas-rizikem-ze-jeden-z-sefu-stran-jednajicich-o-vladni-koalici-vlastni-dva-z-nejvetsich-celostatnich-deniku#discussion-disqus>
- ROZEHNAL, A. Nebezpečí a naděje českého mediálního trhu. *Hlidacipes.org* [online]. © 28. 12. 2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://hlidacipes.org/nebezpeci-a-nadeje-ceskeho-medialniho-trhu/>

SLONKOVÁ, S. Stát přihráł miliardy spekulantům. *Aktuálně.cz* [online]. © 1. 11. 2005 [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/stat-prihral-miliardy-spekulantum/r~i:article:161/>

SYROVÁTKA, T. MF DNES: Stát prodal OKD pod cenou a Sobotkův úřad to kryl. *Zpravy.idnes.cz* [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/sobotka-okd-privatizace-0w4-/domaci.aspx?c=A140402_204756_domaci_ert

ŠMÍD, M. Podzim 2014 přinesl vznik nových periodik. *Louc.cz* [online]. © 20. 1. 2015 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/15/2760120.html>

ŠULC, F. On War/On Peace. *Onwar.eu* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/>

ŠVEHLA, M. Andrej Babiš je pro své novináře slonem v místnosti. Rozhovor s Tomášem Němečkem. *Respekt.cz* [online] © 13. 4. 2014 [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/z-noveho-cisla/c1-62018840-andrej-babis-je-pro-sve-novinare-slonem-v-mistnosti>

TINL, Karel. Gorila: spis, který čteme za vás – kdo, kdy, kde, proč a za co za to? *Tinl.blog.ihned.cz* [online]. © 24. 2. 2012 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://tinl.blog.ihned.cz/c1-54784890-gorila-spis-ktery-cteme-za-vas-kdo-kdy-kde-proc-a-co-za-to>

ÚSTAV NEZÁVISLÉ ŽURNALISTIKY. *Hlidacipes.org*. Žurnalistika ve veřejném zájmu [online]. © 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://www.hlidacipes.cz/>

ÚSTAV NEZÁVISLÉ ŽURNALISTIKY. O nás. *Hlidacipes.org*. Žurnalistika ve veřejném zájmu [online]. © 2014 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://www.hlidacipes.cz/o-nas-2/>

Dokumenty:

AGROFERT. *Vydavatelský kodex médií provozovaných Společností* [online]. © 10. 10. 2013 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A131010_BOP_KODEX.PDF

BDO PRIMA AUDIT. Zpráva auditora. Audit plnění závazků ze smlouvy RPG INDUSTRIES SE. *BDO Prima Audit, s.r.o.* [online]. © listopad 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: file:///C:/Documents%20and%20Settings/dell/Dokumenty/Downloads/TZ_2009-11-09_Zprava-auditora-Audit-plneni-zavazku-ze-smlouvy-RPG-INDUSTRIES-SE.pdf

JAKOB, O. Zveřejnění auditu plnění závazků ze strany RPG INDUSTRIES SE týkajících se tzv. bytů OKD a některá další sdělení v této věci. MINISTERSTVO FINANČÍ ČR [online]. © 20. 11. 2009 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2009/2009-11-20-tiskova-zprava-5394-5394>

Televizní pořady, živé debaty:

Brífink po jednání vlády. *Studio ČT24* [televizní přenos]. TV, ČT24, 24. 3. 2014 13:05 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/214411058260324>

Debata s Respektem. Média v rukou politiků. Rozhovor Tomáše Sachera s Jindřichem Šídlem, Sabinou Slonkovou a diváky. [záznam online]. Knihovna Václava Havla, © 2. 6. 2014 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel-library.org/cs/index/video/342/debata-s-respektem-media-v-rukou-politiku-2-6-2014>

Hydepark ČT24 [televizní pořad]. TV, ČT24, 30. 1. 2015 20:05 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/215411058080130-hyde-park>

Hydepark ČT24 [televizní pořad]. TV, ČT24, 8. 4. 2011 20:05 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/211411058080408-hyde-park/>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Kuklíková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Investigativní žurnalistika v českém mediálním kontextu

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 30

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů použitých zdrojů: 13

Počet internetových zdrojů: 37

Počet ostatních zdrojů: 7

Vedoucí práce: PhDr. Hugo Schreiber